
KRÓNIKA

A HÍD-DÍJ ÉS A FORUM-DÍJ ÁTADÁSÁN – Május hatodikán az Újvidéki Színház kistermében átadták az 1994. évi Híd Irodalmi Díjat Cs. Simon Istvánnak, az 1994. évi Forum Képzőművészeti Díjat pedig Mladen Marinkovnak. Az alábbiakban Brasnyó István és Sava Stepanov zsűrielnökök méltatásait, a Híd-díjas Cs. Simon István köszönő beszédét, a Forum-díjas Mladen Marinkov köszönő szavait, valamint Pap József versét közöljük, aki a legidősebb vajdasági magyar költő jogán köszöntötte íróársát a rendezvényen.

BONTOTT ANYAG

Cs. Simon István *Szülőfalum, Terjén című, immár Híd-díjas könyvének szövegeit bontott anyagból építi fel. Szövegei az egykor lerombolt házak fundamentumának ma már ki sem vehető körvonalain állnak.*

Mind régebbi, mind újabb történelmünk azt is igazolja, hogy egy szakadatlanul rombolás fenyegette vidéken élünk, s épp ezért a mindenkori rombolást és bontást megelőző idők állapotaiból igen keveset tudunk fölmutatni – a legjobb esetben romokat, ám általában csak a romok egykori helyét. Épp ezért régebbi történelmünknek mára úgyszólván hült helye, s legföljebb a helyi irodalom posztmodern, áltörténeti értelmezésű szárnya kutat az objektumok még valamire használhatónak vélt, egykori alap-

jai után, legalábbis létezik ilyen elképzelése a kiterjedő irodalmi jellegű régészkedésnek, az évszázadok óta kézzel nem fogható és szemmel nem látható leírásának: afféle vaktáborni rekonstrukció.

Cs. Simon István könyvében még a tulajdon érzékeivel tapasztalt világról szól, egy faluról, amelynek hasonmásai százezrekre pusztultak el évszázadaink során; az újraépités lehetősége nélkül, kilátástalanul veszték: és ezt még a legnagyobb jóindulattal sem nevezhetnénk a történelem erőzójának.

Esetünkben a kemény kezű eszme demonstrálta mibenlétét, az elbizonytalanításra irányuló eszköztárának változatosságát: hogy végső soron akárkit földönfutóvá tehet, bárkit megfoszthat hovatartozásának bizonyosságától. Valójában gonosz szándékkal nyúlt az itteni népesség lelkébe, a világ egy darabjának életvitelét zúzva szét, a hagyományt. Az elképzelés elvetemültséget mutat: lebontani a más házát, ahol, amelyben él. És ebbe az elvetemültségbe bele kellett épülnie a lakosságnak, idomulnia kellett hozzá, mint a túlélés egyetlen lehetséges módzatához, az akkori viszonyok közepette. Léteznek társadalmak a történelem folyamán, amelyeknek szerveződési alapját a rémület képezi, s amelyeknek a rémületből sohasem elég, és ez az irracionális kiterjesztésével mindegyre fokozható. Hogy ennek mi a célja? Végül is az, hogy legyen miről szólnia az irodalomnak.

Próbáljunk meg úgy tekinteni erre a könyvre, ahogyan a rafinált antik klasszikusok utáni óskeresztény művészetet látnánk: a jelképrendszere egyszerűbb, önmagában eredendőségre törekvő, a mércéinek léptéke más tagolású. Ráhangolódást, beleélést kíván, azonban a kiteljesedés lehetősége adott: egy lehetőséggel több irodalmunkban. Ez irányítja magára a figyelmet.

BRASNYÓ István

Tisztelt sorstársaim!

Nem szoktam a díjakhoz, hiszen arra a tájra, ahonnan jöttem, az enyészet jellemző, nem a babér, amiről Móra Ferenc az *Ének a búzamezőkről* című könyvének előszavában egyebek közt azt írja: „... Otthon az én hazámban, nem terem meg a babér, és nem fonnak belőle koszorút annak a magános énekesnek, aki az útszélien a maga dalát dúdolja maga elé az alkonyatba, amely nemsoká eltakarja. De azért csak végigdalom, amit kezdek Búzaszentelő napján, nem a babérért, hanem mert jó énekkel végezni a napot...”

Másrészt meg ha nem is jó, de akkor is feleselnünk kell a pusztulással, amíg bele nem pusztulunk.

Nagyon jó, hogy még van egy ilyen díjunk, s az is jó volna, ha derűsebb írások megírására ösztönözhetne, de sajnos olyan sok körülöttem a rom, hogy valószínű, még sokáig nem tudom kiírni magamból az enyészetet... és hát eleget szeretnék tenni annak a követelménynek, ami körülbelül így hangzik: „Csak azt írd meg, amit nem tudsz meg nem írni!”

Végül illesse köszönet mindazokat, akik lehetővé tették az elárverezett szülőfalumról szóló kötetnek a megjelenését és érvényre jutását.

Köszönöm.

C.S. SIMON István

Csóka, 1995 májusában

PAP JÓZSEF

ZAKLATOTT TÁJON

Cs. Simon Istvánnak

Rajnyi
derékban
elfűrészelt akác
után végre egy
koronástul

Ágkarjai közt
kócos
madárfészket
dajkál

Bizonyára
annak köszönheti
hogy megkímélte
a garázda fűrészt.

Mladen Marinkov húsz évvel ezelőtt indult el alkotói pályáján. Munkái a hetvenes évek közepén jelentősen megújították a vajdasági szobrászatot, koncepciója különbözött az addig megszokottól, amire nagy szükség volt, mert a festéssel ellentétben, melyben jelentős dinamikus folyamatok és változások játszódtak le, a szobrászat statikussá merevedett, és kevesen foglalkoztak vele. Mladen Marinkov művészi világának és elképzeléseinek újszerűsége abban volt, hogy szakított a tartalomközpontú megmunkálással, amelyben világosan fel lehetett ismerni az anekdotikus történetmondás elemeit, és teljes egészében az absztrakciót érvényesítette, a forma autentikusságát és hatását tartotta elsődlegesnek. Mindez sajátos alkotói eljárást tett szükségessé, a szobrokon megmaradtak a megmunkálás látható jelei, a véső nyoma, a művész ujjlenyomatai. Marinkov sajátos módon fogalmazta meg a hetvenes évek legfontosabb képzőművészeti tézisét, mely szerint a világgal folytatott művészi dialógus csak egyes szám első személyben képzelhető el, vagyis az alkotás és az azt létrehozó egyéniség egzisztenciálisan kötődik egymáshoz. Mladen Marinkov is arra tö-

rekedett, hogy érzékeltesse, egyenlőségjelet lehet tenni mű és művész közé, egész személyiségét angazsálta alkotásainak létrehozása során. Legtalálhatóbban expresszionistának nevezhetnénk egész opusát. A megformált tartalomtól függetlenül műveiben felismerjük azokat az erőket, azt a remegést, amely az alkotói lényének legmélyéről törhet fel, s egyedül az igazi műalkotások sajátja. Sajátos szobrászegyénisége, eredeti művészi elképzelései minden alkotásán megfigyelhetők, mélyen személyes viszonyulásának autentikusságát hordozzák absztrakt munkái, állatfigurái, aktjai, csodálatos és egészen különös „tájszobrai”, valamint az utóbbi időben létrehozott elképzelt világ tárgyai is. Rá-illik Miodrag Protić megállapítása, miszerint az expresszionisták azok a művészek, akik a legkülönbözőbb tartalmakat és történeteket mindig egyéni képzőművészeti nyelven valósítják meg. Mladen Marinkov gyönyörű, titokzatos erdővel, csodálatos pázsittal ajándékozott meg bennünket, posztmodern motívumokat alkalmaz, ikonográfiája ugyan nehezen „olvasható”, megfajtése mégis izgalmas, dinamikus, életszerű madarai, állatai, torzói vannak.

Munkásságának legértékesebb, sajátos periódusa a mostani. Mladen Marinkov kitalált magának egy ősi kultúrát, elnevezte arkanji civilizációnak, meghatározta térbeli és időbeli koordinátáit, s mintegy ennek a képzeletbeli letűnt világnak az elemeit bányássza elő a mélyből. A lélek régésze ő ily módon, s szobrai áttételesen, eredeti módon vallanak a világról, amelyben élünk, s róla magáról is. Különleges hangulatot árasztanak szobrai, s végzetesen összefonódva látjuk benne a teljes életet, múltat és jelent egyaránt. A művész átengedi magán, idegein átszűrni a kor impulzusait, majd egyféle megszáltsággal formálja meg az agyagot, amelynek eredményeképp sűrítve látjuk minden traumánkat és reményünket, néha felrúgnak bennünket a munkák, máskor mélyen átélve mondandóját, megnyugszunk, érzékelve, hogy a művész bennünket is „megformált”.

Mladen Marinkov nemrégiben azt nyilatkozta: „Jovan Kratochvil volt a mesterem a belgrádi akadémián, az a Kratochvil, akit Sreten Stojanović tanított a mesterségre, ő pedig Párizsban a századforduló egyik legjelentősebb szob-

rásznál, Bourdelle-nél tanult, aki viszont Rodin tanítványa volt.” Úgy látszik, ismeri művészi családfáját, s minden bizonnyal imponál is neki a névsor. Nekünk pedig tetszik művészi öntudata, s úgy látjuk, hogy otthonosan mozog rokonai között, a jelentős szobrászok nagy és elévülhetetlen családjában. A Forum Képzőművészeti Díj bírálóbizottsága, amikor neki ítélte a díjat, hitt neki. De hogyan is kételkedhetett volna annak a szavában, aki ilyen híres ősoket tudhat magáénak?

Sava STEPANOV

Megköszönve a díjat Mladen Marinkov elmondta: „Azért örülök a kitüntetésnek, mert a Forum Képzőművészeti Díj talán az egyetlen, amely nem hódolt be semmiféle most divatos irányzatnak, politikai giccsnek, mindig a legjobb vajdasági képzőművészeknek ítéltek oda, s nagyon örülök neki, hogy immár én is az ő társaságukban lehetek.”

HERCEG JÁNOS ALAPÍTVÁNY – A Herceg János Baráti Kör Emlékbizottságot és Alapítványt hozott létre, amelynek feladata, hogy ápolja a nemrégiben elhunyt neves író hagyatékát, és megőrizze emlékét. Az Emlékbizottság tagjai Vasa Relić (elnök), Zombor polgármestere, Szalai János pedagógus, Dautbegovics Zoltán újságíró, Silling István néprajzkutató, Zámbo Illés újságíró, Tóth László újságíró (az alapítvány titkára), Bence Erika kritikus, Fekete J. József kritikus, Milenko Beljanski publicista, Samu János orvos, Bogdan Kokotović és Samu Katalin ügyvéd. Az alapítvány feladata, hogy emlékházzá alakítsa Herceg János doroszlói házát és gondoskodjon karbantartásáról. A tervek szerint évente két ösztöndíjat ítélnék oda olyan szegény sorsú tanulóknak, akik az irodalom, a képzőművészet vagy az újságírás iránt érdeklődnek. Január 29-én, az író halálának évfordulóján évente publicisztikai díjat ítélnének oda, és május 11-e, az író születésnapja alkalmából képzőművészeti alkotótábor szerveznének Doroszlón. Az alapítványt a

zombori költségvetés részben pénzeli, a hiányzó összeget a tartományi és a köztársasági forrásokon kívül adományokból kívánják biztosítani, és más alapítványok pénzbeli támogatására is számítanak.

ÖTÁGÚ SÍP – Április 29-én és 30-án Szabadkán tartották meg az Ötágú síp elnevezésű rendezvényt, amelyen a Kárpát-medence magyar írói vettek részt és tisztelegtek Illyés Gyula életműve előtt. A városházán megtartott irodalmi esten Pomogáts Béla, Ágh István, Szócs Géza, Lászlóffy Csaba, Dalmay Árpád, Füzesi Magda, Kószeghi Elemér, Cs. Simon István, Lovas Ildikó, Gulyás József, Tari István, Dévavári Zoltán és Vajda Gábor Illyés szellemében fogant műveiket adták elő, illetve az író munkásságáról szóltak. Az esten Oszter Sándor budapesti színművész és szabadkai előadóművész is felléptek.

JÓZSEF ATTILA-EST AZ ÚJVIDÉKI SZÍNHÁZBAN – A Jugoszláviai Magyar Művelődési Társaság és a Jugoszláviai Magyar Nyelvművelő Egyesület újvidéki tagozata április 20-án József Attila-emlékestet szervezett az Újvidéki Színházban. Dr. Bori Imre akadémikus, egyetemi tanár A semmi ágán címmel tartott előadást, majd költőink egy-egy versükkel tisztelegtek József Attila emléke előtt. A szép számú közönség Ács Károly, Böndör Pál, Brasnyó István, Burány Béla, Deák Ferenc, Fehér Kálmán, Géber László, Kontra Ferenc, Pap József, Szabó Palócz Attila és Torok Csaba verseit hallhatta. Az esten a Magyar Tanszék hallgatói József Attila-verseket mondtak, a helyi zeneiskola fuvola szakos növendékei pedig egy Zempényi László-szerzeménnyel léptek fel.

MAGYARTANÁROK SZEMINÁRIUMA – A Magyar Tanszék szervezésében Újvidéken április 24-én és 25-én a köztársasági művelődési minisztérium támogatásával kétnapos szemináriumot tartottak az általános és középiskolai magyartanárok számára. Az általános iskolában dolgozó magyar szakosoknak dr. Bosnyák István *Hogyan tanítsuk a népköltészetet?*, dr. Cseh Szabó Márta *Nyelvtanoktatás az általános iskolában* címmel tartott előadást. Dr.

Utasi Csaba két vajdasági magyar költő (Fehér Ferenc, Ács Károly) költészetéről beszélt, mgr. Csányi Erzsébet pedig Lorca *Tengervíz* című balladájának elemzését mutatta be. A középiskolai tanárok számára dr. Bányai János a Régi szövegek (Biblia) irodalmi értelmezéséről szözl, dr. Utasi Csaba Sinkó Ervin *Áron szerelme* című regényének, dr. Bori Imre Juhász Ferenc *Tétközlő ország* című versének, mgr. Faragó Kornélia Márquez *Száz év magány* című regényének, dr. Gerold László pedig Domonkos István *Kormányelőrésben* című poémájának elemzését mutatta be, dr. Láncz Irén pedig a középiskolai nyelvtanítás kérdéseiről beszélt. Az előadásokat követően mindkét szekció megbeszélte a következő szeminárium témáit, s mind az általános, mind pedig a középiskolai tanárok megismertkedtek a Magyar Tanszék új könyveivel és folyóirataival, amiben dr. Csáky Piroska, Csapó Julianna és Bábi M. Tünde volt segítségükre. A középiskolai magyar szakos tanároknak alkalmuk volt elbeszélgetni a használatban levő irodalmi olvasókönyvek és nyelvtankönyvek szerzőivel, valamint szerkesztőjével, Pastyyk Ilonával. A két nap folyamán mintegy nyolcvan magyartanár vett részt a két szekció munkájában Vajdaság egész területéről. A záróbeszélgetésben továbbképzésük tekintetében a találkozást hasznosnak ítélték, s kérték, hogy ezután rendszeresen kerüljön sor hasonló tartalmas szemináriumokra. A következő értekezlet augusztus végén lesz Szabadkán.

ÉNEKELT VERSEK FESZTIVÁLJA – Május 5-étől 7-éig rendezték meg a Tisza-parti városban az Énekelt Versek I. Zentai Fesztiválját. A szervező és a házigazda a zentai Thurzó Lajos Közművelődési Központ volt.

A versenyprogramban hét együttes, illetve szólista lépett fel. A benevezés feltételeként szerepelt Fehér Ferenc Zentai hajnal című költeményének megzenesítése, továbbá három szabadon választott vers, amely éppúgy lehetett a magyar vagy a világirodalom valamely klasszikusa, illetve saját vers is. A versenyprogramban mindháromra akadt példa. A bírálóbizottság – Halmos Béla (népzenekutató, Budapest), Radványi Balázs (Kalácsa, Budapest), Kontra Ferenc (Író, Újvidék) és Verebes Ernő (Zyntha-

rew, Zenta) a szabadkai Anonymus együttest jutalmazta első díjjal, valamint egy különdíjjal, amellyel jogot szereztek arra, hogy két dalfelvételt készítsenek a Magyar Rádió budapesti rockstúdiójában. A kötelező vers legjobb megzenésítését a csóközi Jegercsik Csaba–Basa Gábor duó adta elő. A legjobb önállóan választott,

saját vers előadói és zeneszerzői a Bara-Party együttes tagjai voltak. A gálaműsorban a győzteseken kívül fellépett még Gryllus Vilmos, Sebő Ferenc, a Zyntharew, a Szélkiáltó és a Kalácska együttes. A rendezvény vasárnap délelőtt zenés áhítattal zárult, amelyen a Jézus Szíve-templomban Gryllus Dániel és Halmos Béla lépett föl.